

«مطالعات جامعه‌شناسی»

سال سوم، شماره دوازدهم، پائیز ۱۳۹۰

ص ۷۷-۵۹

احساس امنیت اجتماعی جوانان و عوامل اجتماعی مرتبط با آن

دکتر حسین بنی‌فاطمه^۱

آمینة سلیمی^۲

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۲/۲/۲

تاریخ پذیرش نهایی مقاله: ۱۳۹۲/۱۲/۱۷

چکیده

مفهوم احساس امنیت یکی از مولفه‌های کیفیت زندگی در شهرها است و آسیب‌های اجتماعی از مهم‌ترین پیامدهای ناامنی به شمار می‌روند. امروزه با توجه به رواج ناامنی‌های اجتماعی در شهرها، مطالعه موضوع امنیت اجتماعی و عوامل مرتبط با آن ضرورت یافته است. این تحقیق در سال ۱۳۹۱ با هدف بررسی احساس امنیت اجتماعی و عوامل مرتبط با آن انجام گرفته است. احساس امنیت اجتماعی در این پژوهش در سه بعد احساس امنیت جانی، مالی و اخلاقی مورد بررسی قرار گرفته است. چارچوب نظری تحقیق برگرفته از آرای سه تن از صاحب‌نظران مکتب کپنهاگ (باری بوزان، ال ویور و بایرن مولار) است. این تحقیق به روش پیمایشی و با استفاده از تکنیک پرسشنامه انجام گرفته است. جامعه آماری تحقیق، کلیه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوکان است که حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۲۴۲ نفر محاسبه شده است. شیوه نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای متناسب با حجم نمونه بود. اطلاعات جمع‌آوری شده با نرم افزار SPSS تجزیه و تحلیل شده و فرضیات مورد آزمون قرار گرفته است. نتایج تحقیق بیانگر آن است که میزان احساس امنیت اجتماعی در بین دانشجویان در حد متوسط می‌باشد. در بین ابعاد سه‌گانه احساس امنیت اجتماعی، بعد امنیت جانی، مالی و اخلاقی به ترتیب بیشترین نمره را کسب کرده‌اند. بر اساس ضریب همبستگی پیرسون احساس امنیت اجتماعی با متغیرهای مشارکت، نظم، روابط، هویت و کنترل اجتماعی دارای همبستگی مستقیم و معنی‌دار بوده ولی احساس امنیت اجتماعی بر اساس جنسیت و قومیت دانشجویان معنی‌دار نبوده است.

واژگان کلیدی: احساس امنیت اجتماعی، امنیت جانی، امنیت مالی، امنیت اخلاقی.

۱. عضو هیات علمی دانشگاه تبریز، استاد گروه علوم اجتماعی؛ تبریز- ایران.

۲. کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز.

مقدمه

امنیت از نیازها و انگیزه‌های اساسی انسان به شمار می‌رود، به طوری که با زوال آن آرامش خاطر انسان از بین می‌رود و تشویش، اضطراب و ناآرامی جای آن را می‌گیرد و مرتفع شدن بسیاری از نیازهای آدمی در گرو تأمین امنیت است. امنیت مقوله‌ای اساسی در هر نظام اجتماعی است و کشورها اولویت اول خود را به برقراری امنیت در جامعه اختصاص می‌دهند، اما این که بخواهیم در جامعه‌ای صد در صد امنیت وجود داشته باشد، امکان‌پذیر نیست، چراکه جامعه از افرادی با آداب و رسوم و فرهنگ‌های مختلف تشکیل شده و همواره درصدی از جرم و جنایت در هر جامعه‌ای وجود دارد و این امر تا حدی طبیعی است و به همان نسبت نیز احساس ناامنی وجود دارد. اما گاهی اتفاق می‌افتد که این احساس بیش از حد در بین مردم به وجود می‌آید و این امر در جامعه معضل تلقی می‌شود و باید با دقت بیشتری به آن پرداخته شود. امنیت پدیده‌ای چند بعدی است و مطالعه میزان آن در یک جامعه از جهات مختلف سیاسی، اقتصادی و اجتماعی امکان‌پذیر است. در این پژوهش نیز که احساس امنیت اجتماعی جوانان مورد بررسی قرار گرفته، به این مسئله از جهات مختلف اشاره شده است (نویدنیا، ۱۳۸۸: ۱۹). امروزه به جهت تنوع بازیگران امنیت در اجتماع و استفاده از ابزارهای گوناگون برای تحقق ایمنی، اهداف امنیتی نیز گسترده شده است و به سطح بقا و حیات بسنده نمی‌کند بلکه امنیت سطوح عالی‌تر زندگی را نیز در دستور کار خود گنجانده. در جامعه مدرن که از منظری نگرانی‌های حیات فیزیکی تخفیف یافته است، امنیت اهداف خویش را در سامان بخشی حیات انسانی در سطح کیفی و متعالی آن قرار داده است که همانا رهائی و درک زیبایی‌های بشری است. امنیت سطوح چندگانه یافته است و فقط تضمین کننده طول عمر نیست؛ بلکه حیات باید در وجوه انسانی آن در سطح انتخاب‌ها و اختیارات در سایه آرامش جریان یابد که این امر به گسترش اهداف و برنامه‌های امنیت فراهم خواهد شد. هم‌چنین امنیت اجتماعی از زندان کوچک هویت آزاد می‌شود و ملزومات بیشتری را در خود جای می‌دهد (همان: ۲۱). بررسی‌های انجام گرفته در کشورهای مختلف بیانگر این است که عموماً احساس امنیت بین شهروندان در اکثر نقاط دنیا به نسبت وجود امنیت پایین‌تر است این نسبت در ایران در مقایسه با کشورهای انگلیس و استرالیا با توجه به میزان وجود امنیت بسیار پایین است. به عنوان نمونه در ایران نرخ سرقت منزل به ازای هر ۱۰۰۰ منزل ۵، در انگلیس به ازای هر ۱۰۰۰ منزل ۲۰ نفر و در استرالیا به ازای هر ۱۰۰۰ منزل ۲۵ است، در حالی که میزان احساس امنیت شهروندان ایرانی در مقایسه با این دو کشور رقم پایین‌تری را نشان می‌دهد (رجبی‌پور، ۱۳۸۴: ۹۶). در گزارش شاخص کیفیت زندگی سال ۲۰۰۸ نمره امنیت در ایران ۲۰ از ۱۰۰ گزارش شده است. این در حالی است که حتی کشورهای نظیر سومالی، یمن، الجزایر، اتیوپی همگی از سطح امنیتی بالاتر از ایران برخوردارند (www.internationalliving.com). در تحقیقات داخلی نیز همین واقعیت با وضوح بیشتری نشان داده شده است.

جدول (۱): میزان احساس امنیت در شهر تهران در ابعاد چهارگانه (براساس شاخص ۱۰۰-)

امنیت جانی	امنیت مالی	امنیت فکری	امنیت جمعی
۲۷.۳۶	۳۶.۳۲	۳۴.۴۴	۳۴.۲۰
تحقیق موسوی			
۳۹.۷۳	۳۰.۵۷	۳۵.۶۴	۳۳.۷۲
تحقیق بهرامی			

یک نگاه بسیار گذرا به جدول فوق کافی است تا خواننده وضعیت بسیار تاسف‌بار احساس امنیت در هرچهار بعد آن در کشور پی ببرد (باباخانی، ۱۳۸۸: ۱۸۵). نبود امنیت جانی و مالی، ضمن رقم زدن دنیایی مشوش و اضطراب‌زا برای فرد با دامن زدن به انواع بیماری‌های جسمی و روانی انگیزه هرگونه فعالیت را از فرد سلب نموده و در نهایت چهار ستون زندگی وی را فلج خواهد کرد (همان: ۱۸۴). نظر به اهمیت این مساله تحقیق حاضر با نگاهی جامعه‌شناختی سعی در جستجوی علل و مکانیزم‌های اجتماعی دارد که میزان احساس امنیت را تبیین کند و جواب این سوال که علل و عوامل اجتماعی در افزایش و کاهش میزان امنیت اجتماعی چیست؟ را به شیوه علمی جویا باشد.

امنیت سطوح متعددی دارد که مهم‌ترین آن امنیت در سطح خرد و امنیت در سطح کلان است. امنیت در سطح خرد شامل فرد و گروه‌های اجتماعی است، در حالی که امنیت در سطح کلان شامل دولت و نهادهای فرافردی می‌باشد. امنیت انواع مختلفی دارد: امنیت عمومی یا فعالیت حکومتی، که هدفش استقرار امنیت در کشور است و این فعالیت‌ها متضمن فعالیت‌های اجتماعی و مدنی می‌باشد. امنیت سیاسی که به معنای مصون بودن و حالت فراغت مردم از تهدید یا اقدامات خلاف قانون شخص، گروه و یا دولت است (سرلک-زایی، ۱۳۸۵: ۱۳۷). از آنجائی که در این پژوهش بر مفهوم امنیت اجتماعی بیش از سایر مفاهیم تاکید شده، لذا به تعاریف موجود در باب امنیت اجتماعی می‌پردازیم. ادبیات نظری این مطالعه پیرامون تئوری‌های مالر، بوزان، ویور و میتار است که مالر، ویور و بوزان نظریه‌پردازان مکتب کپنهاگ بوده و نظریات همدیگر را نقد و تکمیل کرده‌اند و از سوی دیگر میتار از نظریه‌آرشی اجتماعی استفاده کرده است.

مالر^۱

مالر می‌گوید امنیت انسانی در پی تأمین ایمنی و اطمینان خاطر برای بشر در برابر گرسنگی و بیماری، هم‌چنین تمام اشکال خشونت و کنش‌های منافی حرمت انسانی است که باعث اختلال یا نابودی حیات و بقای او می‌گردند (نویدینیا، ۱۳۸۸: ۶۰). وی با توجه به دگرگونی‌های ناشی از فرایند جهانی شدن و کاهش کنترل حکومت‌ها بر مردم، مفهوم امنیت اجتماعی را مطرح می‌کند. وی تأکید دارد که امنیت اجتماعی را می‌توان به عنوان یک مفهوم فرضی برای هر جمع انسانی بکار برد که عبارت است از قابلیت حفظ شرایط قابل پذیرش داخلی برای تکامل الگوهای سنتی زبان، فرهنگ، انجمن‌ها، مذهب، هویت ملی و رسوم (مالر به نقل از نویدینیا، ۱۳۸۸: ۶۱).

¹ Moller

بوزان^۱

در اواخر دهه هشتاد و اوایل دهه نود، بوزان دیدگاهی دولت محور داشت و بر مرجعیت دولت در مطالعات امنیت تأکید می‌کرد. اما بعد از آن بوزان، از موضع افراطی خود (دولت محور) کناره گرفت و در اواخر دهه نود دولت و جامعه را با هم به عنوان مرجع امنیت در نظر می‌گیرد. ممکن است تهدیداتی که امنیت اجتماعی را تحت‌الشعاع قرار می‌دهند، زمانی روی دهند که جوامع به این نتیجه برسند که در شرایطی خاص هویت «ما» مورد تعرض و خطر واقع شده است. عواملی که می‌توانند هویت یک جامعه را تهدید کنند ممکن است از سرکوب آزادی بیان تا مداخله در قابلیت‌های آن برای ابراز و بیان خود تنوع داشته باشد. به باور بوزان، این عوامل ممکن است مشتمل بر این موارد باشند: ممنوعیت بکارگیری زبان، نام‌ها، لباس‌ها از طریق بستن مکان‌های آموزشی و دینی و یا تبعید و کشتار اعضای یک اجتماع. بوزان امنیت اجتماعی را به حفظ مجموعه ویژگی‌هایی ارجاع می‌دهد که بر مبنای آن افراد خود را عضو یک گروه خاص اجتماعی تلقی نموده‌اند. به عبارت دیگر امنیت اجتماعی معطوف به جنبه‌هایی از زندگی شخص است که هویت او را تضمین می‌کند. از دیدگاه بوزان امنیت اجتماعی عبارت است از: توانایی گروه‌های مختلف صنفی، قومی، محلی، جنسی و ... در حفظ هستی و هویت خود. به عقیده بوزان جوامع درباره مقوله «هویت» بسیار اساسی برخورد می‌کند، او استدلال می‌کند که مقوله کلیدی جامعه هویت است. یعنی آن دسته از عقاید و اعمالی که افراد را بعنوان اعضای جامعه خاص معرفی و باز می‌شناساند. جامعه درگیر هویت و درگیر خودباوری گروه‌ها و افرادی که خود را اعضای جامعه می‌دانند (بوزان، ۲۰۰۰: ۴۰).

ال ویور^۲

ویور، امنیت اجتماعی را توان‌مندی جامعه برای مراقبت از خصوصیات و ویژگی‌های بنیادین خود در شرایط تغییر و تهدیدات عینی تعریف کرده است، وی هم‌چنین امنیت اجتماعی را با نیاز به حفظ هویت در ارتباط می‌داند. هویت عبارت است از آنچه که موجب شناسایی شخص باشد (کلاهیجان، ۱۳۸۴: ۱۳۸). به عقیده ویور، امنیت اجتماعی در کنار امنیت اقتصادی، سیاسی، نظامی و زیست محیطی قابل طرح نیست؛ بلکه هم طراز امنیت اجتماعی، امنیت ملی است. چرا که امنیت اجتماعی در شرایط کنونی مرجع امنیت ملی می‌باشد. از نگاه ویور در حالی که امنیت ملی به تهدیدات علیه حاکمیت می‌پردازد، امنیت اجتماعی معطوف به هویت است که فی‌نفسه مقوله‌ای است بسیار مهم، چون هویت اجتماعی به هر حال وجود دارد چه دولت باشد و چه نباشد. نکته دیگر این که امنیت هویت با امنیت اجتماعی، معنای سیاسی یافته است و عکس‌العمل یک اقلیت در دفاع از هویت خود، فی‌نفسه عملی سیاسی است. از این رو امنیت

^۱. Buzan

^۲. Ole Waever

اجتماعی به اندازه امنیت ملی واجد اعتبار است (نصری، ۱۳۷۸: ۱۳۶). براین اساس ویور حوزه امنیت را بر حسب یک دوگانگی امنیت دولت و امنیت اجتماعی در نظر می‌گیرد. امنیت اجتماعی در این جا بخشی از امنیت دولتی به شمار می‌رود. اما به عنوان یک بخش مستقل هم (که بوزان از آن غفلت ورزیده) به آن ارجاع داده می‌شود.

میتار^۱

میتار برای ارزیابی امنیت اجتماعی از مدل سیستماتیک استفاده می‌کند و در این کار بر نظریه آنارشوی اجتماعی بیلی^۲ تکیه می‌نماید وی تلاش می‌کند مسائل جامعه را براساس سطوح متفاوت (فرد، گروه، سازمان، اجتماع، جامعه، سیستم فراملی) تحلیل کند و از آنارشوی (هرج و مرج) به جای تعادل به عنوان وسیله‌ای برای اندازه‌گیری حالات نظام استفاده می‌کند. وی با توجه به پای‌بندی‌اش به تئوری آنارشوی اجتماعی بیلی و در راستای تکمیل آن متغیر «انحراف»^۳ را وارد معادله امنیت اجتماعی می‌کند. متغیر انحراف شامل همه پدیده‌های اجتماعی و فردی ناخواسته و مضراست (مانند اشکال متنوع جرم، آسیب‌های اجتماعی، جنگ‌های داخلی و بین‌المللی و حوادث طبیعی و فنی متنوع) (میتار، ۱۹۹۶: ۷).

آنتونی‌گیدنز

گیدنز معتقد است می‌توان امنیت را موقعیتی خواند که در آن با یک رشته خطرهای خاص مقابله، یا به حداقل رسانده می‌شود. تجربه امنیت به تعادل اعتماد و مخاطره بستگی دارد. امنیت چه به معنای بالفعل و چه به معنای تجربی آن، ممکن است به مجموعه‌هایی از آدم‌ها، تا مرز امنیت جهانی یا به افراد، ارتباط داشته باشد (گیدنز، ۱۳۷۷: ۴۴). به این ترتیب، گیدنز مصونیت در برابر خطر را «امنیت» تعریف کرده است. در نظر گیدنز، خطر و امنیت دو روی یک سکه را تشکیل می‌دهند به گونه‌ای که وقتی امنیت وجود دارد خطر رخت بر می‌بندد و بالعکس زمانی که باخطر دست و پنجه نرم می‌کنیم، امنیت مغشوش و پنهان است. او به طرح «امنیت وجودی» به عنوان یکی از صورت‌های مهم امنیت پرداخته است و از ضرورت «امنیت وجودی» برای مقاومت در مقابل هجوم گسترده و بی‌سابقه مخاطرات نهادهای مدرنیت سخن می‌گوید. امنیت وجودی از نظر گیدنز، عبارت است از: ایمن بودن یعنی در اختیار داشتن پاسخ‌هایی در سطح ناخودآگاه و خودآگاهی عملی برای بعضی پرسش‌های وجودی بنیادین که همه آدمیان طی عمر خود به نحوی مطرح کرده‌اند (نویدینا، ۱۳۸۸: ۳۳). بعبارتی، این اصطلاح به اطمینانی برمی‌گردد که بیشتر آدم‌ها به تداوم تشخیص هویت خود و دوام محیط‌های اجتماعی و مادی کنش در اطراف خود دارند.

^۱. Mitar

^۲. Bailey

^۳. Deviance

رابرت ماندل

تئورسین دیگر در مطالعات امنیتی، رابرت ماندل است، او در کتاب معروف خویش به نام «چهره متغیر امنیت ملی» از بعد سیاسی- فرهنگی امنیت ملی صحبت می‌کند و آن را از جمله ابعادی می‌داند که کمتر از سایر موارد به آن پرداخته شده است. ماندل معتقد است ابهام در مرزهای مفهومی امنیت اجتماعی باعث شده که تحلیل‌گران از برخورد مجزا با این بعد غفلت ورزیده و اغلب آن را به عنوان بخشی از امنیت نظامی یا اقتصادی مطرح نمایند. نکته اساسی در این بعد از امنیت «توانایی جامعه برای تداوم بخشیدن به ویژگی (سیاسی- فرهنگی) بنیادی خود است». در واقع، امنیت سیاسی- فرهنگی ماندل، منوط به حفظ بنیان هویت سیاسی- فرهنگی جامعه است. چنان‌که مهم‌ترین مسایل را در این بعد شامل آزادی داخلی و تحمل چندگانگی از یکسو و حاکمیت و نظم از سوی دیگر بیان می‌کند، چرا که معتقد است به تدریج که مردم داخل کشورها آزادی بیشتری برای بیان عقاید و عمل کردن به باورها و رسوم خود احساس می‌کنند، کاملاً طبیعی به نظر می‌رسد که گروه‌های قومی، زبانی، مذهبی یا نژادی که سابقاً فرصت زیادی برای نشان دادن خود نداشته‌اند، تمایل خود را نسبت به داشتن خود مختاری بیشتر ابراز نمایند. بنابراین هدف امنیتی در این بعد عبارت از: «حفظ مشروعیت سیاسی و هویت فرهنگی از طریق وارد کردن توده‌ها به فرایند سیاست‌گذاری.» چنان‌که ملاحظه می‌گردد امنیت سیاسی فرهنگی مورد نظر ماندل، همان امنیت اجتماعی است که با تامین آزادی و به کارگیری مکانیزم‌های سازگاری از ایجاد اختلاف میان گروه‌ها جلوگیری نموده و شرایط امن را برای آنان در کنار یکدیگر در جامعه تضمین می‌نماید (ماندل، ۱۳۷۹: ۱۵۱).

نظم اجتماعی و امنیت اجتماعی

نظم اجتماعی از مفاهیم بنیانی جامعه‌شناسی است و اصولاً جامعه بدون نظم غیر قابل تصور است. در زمینه ثبات و نظم اجتماعی و در مقابل آن تغییر اجتماعی و بی‌نظمی، دیدگاه‌های محققان و جامعه‌ناسان متفاوت می‌باشد. به عنوان مثال، اساس مطالعات کنت، درباره نظم اجتماعی و علل فروپاشی نظم کهن و استقرار نظم نو می‌باشد. وی مطالعات بسیاری در زمینه ایستایی و پویایی انجام داده است، به طوری که پویایی و ایستایی دو مقوله اصلی کنت محسوب می‌شود. کنت جامعه‌شناسی را به دو بخش عمده تقسیم می‌کند: استاتیک (ایستا) و دینامیک (پویا). موضوع مورد مطالعه جامعه‌شناسی استاتیک، نظم ساختاری حاکم بر جامعه است. در بحث ایستایی که کنت آن را اجماع اجتماعی می‌نامد، جامعه هم‌چون یک ارگانیزم زنده در نظر گرفته می‌شود که در آن بررسی کارکرد یک اندام بدون قرار گرفتن آن در کل زنده‌ای که خود جزو آن است، امکان پذیر نیست. برعکس، موضوع جامعه‌شناسی دینامیک، پیشرفت و توسعه است. در واقع پویایی اجتماعی نشیب و فرازهایی را که این نظم بنیادی پیش از رسیدن به مرحله نهایی پوزیتیویسم در مسیر خود پیموده است، برای ما ترسیم می‌کند. پویایی تابع ایستایی است و بر

اساس نظم هر جامعه انسانی است که چگونگی تاریخ فهمیده می‌شود (آرون، ۱۳۸۲: ۱۱۶). کنت توافق ذهن‌ها بر اصول اخلاقی را علت نظم اجتماعی می‌داند و ناهماهنگی عمیق فکری و عبارت دیگر هرج و مرج فکری را اساس بی‌نظمی اجتماعی به حساب می‌آورد.

دورکیم نیز مانند کنت از نابسامانی اجتماعی بیزار و هراسان بود و معتقد بود که می‌توان نابسامانی‌های اجتماعی را با اصلاحات اجتماعی کاهش داد. در واقع دورکیم بدنبال آن بود که علت این نابسامانی‌های اجتماعی را شناسایی کند و برای خروج از آن‌ها راه حلی بیابد. هم‌چنین دورکیم همبستگی اجتماعی را عامل حفظ و بقای جامعه می‌داند که نظم اجتماعی را به همراه دارد که خود معلول اشتراک اخلاقی و اخلاقیات مشترک است. از نظر دورکیم مبنای نظم جامعه (امنیت اجتماعی) عامل اخلاقی است نه سیاسی یا اقتصادی. بر این اساس دورکیم معتقد است در جوامع سازمان یافته‌ای که مبتنی بر اصول و قواعد اخلاقی باشند، نظم اجتماعی نیز حاکم خواهد بود، به همین جهت در جوامع ابتدایی که دارای همبستگی مکانیکی هستند و اخلاقیات مشترک وجود دارد، نظم اجتماعی نیز به شدت حاکم است و با هرگونه تخلفی به شدت برخورد می‌شود. اما با پیچیده‌تر شدن جوامع، وجدان جمعی کاهش یافته، نظام مشترک اخلاقی از بین می‌رود و در نتیجه هرج و مرج و نابسامانی حاکم می‌شود. دورکیم بسیاری از مشکلات زمان خود را ناشی از کاهش قدرت این نظام مشترک اخلاقی می‌داند (کوزر، ۱۳۸۳: ۱۹۰).

پارسونز نیز از پیشگامان معاصر جامعه‌شناسی نظم محسوب می‌شود. اگرچه مسئله اساسی در نظریه تحلیلی کنش پارسونز همان نظم اجتماعی است، اما وی معتقد بود که منافع فردی و کنش عقلانی سودجویانه به تنهایی برای برقراری نظم کافی نیست، در نتیجه او مفهوم هنجار را وارد کنش اجتماعی خویش کرد و کنش اجتماعی خویش را با توجه به هنجارهای اجتماعی تعریف می‌کند. پارسونز پدیده بنیادی در نظریه کنش را واحد کنش می‌نامد که برحسب چهار عنصر سازنده مشخص می‌شود: وجود کنشگر؛ وجود هدف یا وضعیتی که کنشگر نسبت به آن جهت‌گیری می‌کند؛ موقعیتی که کنش در آن انجام می‌شود از جمله شامل: شرایط، منابع، وسایل، وجود هنجارها و ارزش‌ها که در جهت تعیین‌گزینه‌ش وسایل دست‌یابی به هدف‌ها نقش بازی می‌کنند (ریترز، ۱۳۸۳: ۵۳۰). به این ترتیب در نظریه سیستمی پارسونز، هنجارهای اجتماعی بعنوان یک سیستم در نظر گرفته می‌شوند و کارکرد نظام اجتماعی نیز ایجاد و حفظ یکپارچگی کل نظام است. هم‌چنین در این فرآیند، فراگردهای ملکه ذهن ساختن و اجتماعی کردن نیز اهمیت اساسی دارند و به این ترتیب پارسونز بیش از آن که به شیوه‌های انتقال هنجارها و ارزش‌های یک نظام توجه کند، به کنشگران درون نظام علاقمند است که در فرآیند اجتماعی شدن موفق، در واقع این هنجارها و ارزش‌ها ملکه ذهن افراد می‌شوند و بعنوان بخشی از وجود کنشگران یا وجدان آن‌ها در می‌آیند و به این ترتیب کنشگران ضمن دنبال کردن منافع‌شان در واقع به مصالح کل نظام خدمت می‌کنند. هم‌چنین پارسونز در این فراگرد چهار خرده نظام را برای هر نظام اجتماعی در هر سطحی مطرح می‌کند که برای همه نظام‌ها ضروری است و هریک کارکردی را بر عهده دارند و کارکرد آن‌ها در جهت

برآوردن یک نیاز یا نیازهای نظام است و در نهایت همه به دنبال حفظ مجموعه کل هستند و می‌خواهند نظم و ثبات را در جامعه به وجود آورند. این چهار خرده نظام عبارتند از: تطبیق و سازگاری با محیط (A)، از طریق ارگانیزم رفتاری؛ دستیابی به هدف (G)؛ از طریق نظام شخصیتی، حفظ انسجام و یکپارچگی (I)؛ از طریق طریق نظام اجتماعی؛ و حفظ الگو و انگاره‌های فرهنگی نظام فرهنگی (L). به این ترتیب انتقال هنجارها و ارزش‌ها از طریق نظام فرهنگی صورت می‌گیرد (ریترز، ۱۳۸۳: ۱۳۷).

مرتن به برقراری ارتباط بین عنصر فرهنگی و عنصر اجتماعی اهمیت زیادی می‌دهد. به عقیده وی، نقش و کارکرد اساسی عنصر فرهنگی تعیین و معرفی اهداف و ارزش‌ها در زندگی اجتماعی است و عنصر اجتماعی نیز تعیین کننده وسایل نهادی شده نیل به اهداف است. مرتن معتقد است اگر در جامعه‌ای کارکرد این دو عنصر اساسی باهم هماهنگ باشد، در آن جامعه نظم وجود دارد، اما اگر این هماهنگی نباشد، یعنی بین فرهنگ و اجتماع از لحاظ کارکردی ناهماهنگی پیش بیاید، آن‌گاه شاهد رواج انحراف خواهیم بود. مرتن معتقد است که مسئله اجتماعی، ناشی از اختلاف اساسی جامعه میان معیارهای اجتماعی و واقعیت اجتماعی است. بنابراین مرتن فقدان امنیت در یک جامعه را مساوی با بی‌نظمی اجتماعی و بروز رفتارهای انحرافی قلمداد می‌کند و این حالت را ناشی از شکاف بین اهداف و هنجارهای فرهنگی و ظرفیت‌های ساختار اجتماعی برای نیل به موفقیت می‌داند. در مجموع وجود بی‌قانونی، بی‌اهمیت شدن مقررات، عدم یکپارچگی، رهایی کامل فرد و بالاخره انحرافات و کجروی‌های اجتماعی همگی نشانه‌های چنین حالتی در جامعه هستند (بودون، ۱۳۸۵: ۶۶۱).

کنترل اجتماعی و امنیت اجتماعی

از مهم‌ترین صاحب‌نظران مکتب کنترل اجتماعی، تراویس هیرشی می‌باشد. وی معتقد است کجروی ناشی از ضعف یا گسستگی تعلق فرد به جامعه است و اجزای تعلق و وابستگی به جامعه عبارت‌اند از: ارتباط با سایر افراد، پذیرش و مشارکت در نقش‌ها و فعالیت‌های اجتماعی که ارزش و نتایجی برای آینده دارد، اعتقاد به ارزش‌های اخلاقی، هنجارهای فرهنگی و امثال آن. وی می‌گوید: کیفیت هر کدام از موارد سه‌گانه فوق در هر مورد خاص می‌تواند موجد هم‌نوایی و نیز علت ناهم‌نوایی و هنجارشکنی باشد (محسنی-تبریزی، ۱۳۸۳: ۸۹). نظریه پردازان کنترل اجتماعی معتقدند برای این که بتوان نظم اجتماعی را برقرار نمود، باید رفتارهای اجتماعی الگو شده‌ای را از طریق فراگرد اجتماعی شدن و به کمک نظارت اجتماعی به اعضای جامعه تلقین یا تحمیل کرد. برطبق این نظریه، کنترل و نظارت اجتماعی می‌تواند یکی از عوامل مهم اجتماعی شدن و هم‌نوایی با جامعه باشد. هرگاه فردی نتواند رفتار پذیرفتنی و شایسته یک موقعیت را از خود نشان دهد، ما او را شخص منحرف می‌شناسیم. اگر این‌گونه انحرافات خارج از نظارت معیارهای اجتماعی ادامه یابد، جامعه با تهدید از هم گسیختگی رو به رو شده و دچار ناامنی می‌شود. با کاربرد ابزارهای کنترل و نظارت اجتماعی، جامعه می‌تواند از بروز هر نوع تخلف و بزهکاری جلوگیری کرده و

امنیت را در جامعه برقرار سازد. گذشته از این نظارت رسمی، نظارت‌های غیررسمی دیگری چون طرد گروه نیز می‌تواند به عنوان روش‌های موثر نظارت اجتماعی به کار آیند (همان: ۹۰).

علاوه بر صاحب‌نظران کنترل اجتماعی، برخی دیگر از جامعه‌شناسان نیز به اهمیت نقش و کارکرد دولت در برقراری امنیت در جامعه اشاره کرده‌اند. به عنوان مثال، باری بوزان در کتاب خود تحت عنوان «مردم، دولت‌ها و هراس» مطرح می‌کند: از آنجایی که جامعه از افراد مختلفی که دارای منافع و مناسبات متفاوتی می‌باشند، تشکیل شده است، پس این افراد در جامعه خود به عنوان منبع ناامنی تلقی می‌شوند، به طوری که هر کس بدنبال تأمین منافع خود است، اما بتدریج افراد در اثر آگاهی و پی بردن به تهدیدات و منابع ناامنی خویش و برای حفظ خویش و دارایی‌شان، آماده واگذاری آزادی خود به مرجع مستقلی به نام دولت می‌گردند. به تدریج این وضعیت به صورت ساز و کاری درمی‌آید که از طریق آن مردم درصدد دستیابی به سطوح کافی از امنیت در مقابل تهدیدات جامعه می‌باشند. بر اساس این دیدگاه هر چه یک جامعه دارای دولت و ساختار سیاسی قوی و قدرت‌مندتری باشد، امنیت افراد بهتر و با هزینه کمتری تأمین می‌گردد، اما در کشورهایی که ساختار حکومت به خوبی نهادینه نشده و ضعیف باشد، افراد برای تأمین امنیت خود به ساز و کارها و ابزارهای اجتماعی متوسل می‌شوند. خانواده، ایل، سازمان‌های مذهبی و محلی در این گونه جوامع نقش مرکزی پاسخگویی به نیازهای امنیتی فردی را بازی می‌کنند (بوزان، ۱۳۸۹: ۸۶-۸۷). بنابراین می‌توان گفت که نظارت و کنترل مؤلفه‌های بسیار مهمی در ارتقای میزان امنیت اجتماعی در می‌باشند.

هویت اجتماعی و امنیت اجتماعی

از نظر بوزان امنیت اجتماعی به حفظ ویژگی‌هایی اشاره دارد که براساس آن، افراد خود را به عنوان عضو یک گروه اجتماعی قلمداد می‌کنند یا به عبارتی با جنبه‌هایی از زندگی فرد ارتباط پیدا می‌کند که هویت گروهی او را شکل می‌دهد (نبوی و همکاران، ۱۳۸۹: ۷۶). بوزان و ویور معتقدند که امنیت کاملاً بر ساخته تصور آدمیانی است که در اجتماع زندگی می‌کند. آن‌ها هم‌چنین عنصر هویت را وارد مطالعه خود می‌کند و قائل به توزیع مادی قدرت نیستند و به مؤلفه‌های فرامادی هم می‌اندیشند. از نظر آن‌ها دو واژه حاکمیت و هویت نقش مشترکی را در تعریف «تهدید وجودی» بازی می‌کند. برای یک دولت، حاکمیت یک تعریف وجودی است چرا که اگر حاکمیت را از آن جدا کنیم دیگر دولت تعریف نمی‌شود و شبیه آن در مورد هویت است که اجتماع بدون هویت تعریف وجودی ندارد (ابراهیمی، ۱۳۸۶: ۴۴۳). آن‌ها معتقدند هویت با روندها ساخته می‌شود و این که به طور عینی و کاملاً از پیش ساخته باشد را رد می‌کند. هویت افراد در اجتماع مشخص می‌شوند، زیرا جوامع به تهدیدها عکس‌العمل نشان می‌دهند یعنی هویت خویش را انتخاب و از آن دفاع می‌کند. به عبارت دیگر، مکتب کپنهاگ با امنیت هستی‌شناسانه، هویت را

در موقعیت‌های خاصی به عنوان یک موضوع امنیتی و به عنوان یک امر قابل تغییر انگاشته و نشان می‌دهد که هویت در اجتماع ساخته می‌شود (همان: ۴۴۳).

اهمیت مسئله هویت از دیدگاه نظریه‌پردازان مکتب کپنهاگ به حدی است که آیور نیومن در مقاله‌ای با عنوان (هویت و ظهور جنگ) با اشاره به مقاله الی ویور در سال ۱۹۹۸ که مفهوم امنیتی شدن را وارد ادبیات امنیتی کرد، می‌نویسد: «اگر حاکمیت را از دولت و هویت را از اجتماع بگیریم، دیگر بقایی برای آنان متصور نیست» (ابراهیمی، ۱۳۸۶: ۴۴۹).

بوزان و ویور هم‌چنین معتقدند که ارتباطات انسانی و نقش هنجارها مهم و تأثیرگذار است. عبارتی با توجه به مسئله هنجار است که هویت و امنیت رابطه‌ای دوسویه پیدا می‌کند. تقریباً تمامی اعضای مکتب کپنهاگ بر این عقیده‌اند که زبان، تاریخ، فرهنگ و حتی نژاد و مرزهای سیاسی در تعیین هویت و سپس امنیت اجتماعی و به تبع آن امنیت ملی مهم هستند. به این ترتیب می‌توان گفت تأکید بر ارزش‌ها، هنجارها هویت و امنیت اجتماعی از سوی اعضای مکتب کپنهاگ، واجد نوعی هستی‌شناسی سازه‌انگازانه است که برخلاف مکاتب مادی‌گرا، علاوه بر دولت به عنوان کنشگر اصلی، به سایر کنشگران نیز توجه دارند (همان، ۴۲). به تعبیر دیگر، تأکید بر مقوله هویت و دو بُعدی نگری عینی و ذهنی امنیت در مکتب کپنهاگ، آنان را به سازه‌انگاران نزدیک ساخته است.

خوش‌فر در سال ۱۳۸۰ تحقیقی با عنوان «بررسی مشارکت مردم در ایجاد حفظ و گسترش امنیت اجتماعی» به انجام رسانید. این تحقیق به روش پیمایشی و برای ساکنین ۲۰ سال به بالای مراکز شهرستان‌های استان مازندران به انجام رسیده است. نتایج تحقیق حاکی از آن است که پاسخگویان در حد کم احساس امنیت می‌کنند؛ گرایش پاسخگویان نسبت به برقراری امنیت در حد کم است و کمترین احساس امنیت در بعد امنیت جانی و بیشترین احساس امنیت در بعد امنیت مالی می‌باشد. مشارکت در تأمین امنیت، طبقه اجتماعی و جنس بر احساس امنیت اجتماعی اثرگذار می‌باشد.

نیروی انتظامی ج. ا. ا. طی سال‌های ۱۳۸۳ (پیمایش اول) و ۱۳۸۴ (پیمایش دوم) نظرسنجی‌هایی در خصوص «میزان احساس امنیت اجتماعی در بین شهروندان مراکز استان‌های کشور» بعمل آورد. جمعیت آماری این نظرسنجی کلیه شهروندان بالاتر از ۱۵ سال ساکن در مراکز استان‌های کشور بوده و اهداف اصلی نظرسنجی در پیمایش دوم عبارت بود از: سنجش میانگین ناامنی در جامعه که ۹۳/۱ نشان داده شد؛ سنجش میزان احساس ناامنی که ۵۶/۹ بود؛ ارزیابی عملکرد نیروی انتظامی، که میانگین نمرات پاسخگویان به عملکرد ناجا ۲۸/۷ بوده است. بررسی نقش سازمان‌های مختلف در امنیت شهروندان، که طبق آن نیروی انتظامی، قوه قضاییه و مراکز فوریتی، بیشترین نقش و وزارت امور اقتصاد و دارائی، سازمان تأمین اجتماعی و شورای شهر، کمترین نقش را در تأمین و حفظ امنیت شهروندان داشتند (کرامتی، ۱۳۸۵: ۱۶۵).

نوروزی و فولادی‌سپهر در سال ۱۳۸۸ به بررسی احساس امنیت اجتماعی زنان ۲۹-۱۵ سال شهر تهران و عوامل اجتماعی موثر بر آن پرداخته‌اند. این پژوهش از نوع تبیینی است و به بررسی احساس امنیت

اجتماعی در بین زنان ۲۹-۱۵ سال شهر تهران و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن می‌پردازد. در این تحقیق با استفاده از شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای و نمونه‌گیری تصادفی ساده با ۳۸۴ نفر از زنان ۲۹-۱۵ سال شهر تهران مصاحبه شده است و نتایج آماری آزمون‌ها نشان می‌دهد که متغیرهای احساس امنیت محل سکونت، پایگاه اقتصادی و اجتماعی و احساس نظم اجتماعی تاثیر مثبت و مستقیم و متغیر پایبندی مذهبی تاثیر منفی و معکوسی بر احساس امنیت اجتماعی زنان دارند. تحلیل رگرسیون چندمتغیره نیز نشان می‌دهد که به ترتیب متغیرهای محل سکونت، پایگاه اقتصادی و اجتماعی و احساس نظم اجتماعی و پایبندی مذهبی در تبیین میزان احساس امنیت اجتماعی زنان سهم عمده‌ای داشتند و مقدار تبیین به دست آمده ۳۶ درصد می‌باشد.

نبوی و همکاران در سال ۱۳۸۸ به بررسی عوامل اجتماعی و اقتصادی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی پرداخته‌اند. احساس امنیت اجتماعی در مقاله مزبور به سه بعد امنیت جانی، امنیت مالی و سیاسی تقسیم شده و تأثیر برخی عناصر حوزه‌های اجتماعی و اقتصادی زندگی افراد بر آن مورد بررسی قرار گرفته است. تحقیق به روش پیمایشی و با استفاده از ابزار پرسشنامه در بین ساکنین ۱۶ ساله و بالاتر شهرستان اهواز، در سال ۱۳۸۷ به انجام رسیده است. در این تحقیق از شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای استفاده شده و حجم نمونه مورد مطالعه ۶۰۰ نفر می‌باشد. مهم‌ترین نتایج حاصل از آزمون رابطه‌ای بین متغیرهای تحقیق نشان داد که متغیرهای گرایش به مشارکت در تأمین امنیت تلقی عملکرد پلیس و پایگاه اجتماعی و اقتصادی به صورت مستقیم و متغیر احساس محرومیت نسبی بطور معکوس بر احساس امنیت اجتماعی افراد تأثیرگذار هستند. متغیرهای تلقی از عملکرد قانون و جنسیت، تنها بر بعد امنیت جانی اثرگذار می‌باشند. نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران (ناجا) در سال ۱۳۸۳ به منظور بررسی میزان احساس امنیت در بین حاشیه‌نشینان تهران بزرگ به تفکیک مناطق و بررسی عملکرد نیروی انتظامی از دیدگاه آنان، اقدام به نظرسنجی کرد. جامعه آماری تحقیق، کلیه شهروندان بالای ۱۵ سال حاشیه شهر تهران بوده‌اند. نتایج نظرسنجی نشان داد که سن، جنس، وضعیت تأهل، میزان تحصیلات و درآمد افراد بر احساس امنیت آنان تأثیرگذار است (ناجا، ۱۳۸۳).

تحقیق دیگری با موضوع «بررسی عوامل اقتصادی اجتماعی مؤثر بر احساس آرامش و امنیت اجتماعی زنان» توسط عبادتی نظرلو (۱۳۸۸) صورت گرفت. در این تحقیق با رویکردی توصیفی تحلیلی به بررسی ۸۰ نفر از دانشجویان زن کارشناسی ارشد رشته جامعه‌شناسی دانشگاه‌های آزاد و دولتی شهر تهران پرداخته شده که از طریق نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شده بودند. روایی ابزار پژوهش به صورت صوری و پایایی آن با محاسبه آلفای کرونباخ به تایید رسید و مقدار مقیاس‌های به کار رفته در آن ۰/۶۹۸ تا ۰/۸۹۹ است. نتایج حاصل از رگرسیون چند متغیره نشان داد که متغیرهای طبقه اجتماعی، حمایت خانواده، پایبندی به آداب و رسوم قومی، سن و اعتماد به عملکرد قانون، پنج متغیر عمده‌ای هستند که بر احساس امنیت اجتماعی دانشجویان زن مؤثرند. این پنج متغیر ۸۹/۵ درصد از تأثیرات متغیر وابسته را تبیین می‌کند.

احساس آرامش و امنیت اجتماعی به طور کلی در مجموع بین زنان دانشجو در شهر تهران ۸۷٪ است، یعنی در حد بالایی قرار دارد.

فرضیه‌های تحقیق به شرح زیر می‌باشد:

۱. بین مشارکت اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی (ابعاد سه‌گانه آن) دانشجویان همبستگی وجود دارد.
۲. بین نظم اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی (ابعاد سه‌گانه آن) دانشجویان همبستگی وجود دارد.
۳. بین روابط اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی (ابعاد سه‌گانه آن) دانشجویان همبستگی وجود دارد.
۴. بین هویت اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی (ابعاد سه‌گانه آن) دانشجویان همبستگی وجود دارد.
۵. بین کنترل اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی (ابعاد سه‌گانه آن) دانشجویان همبستگی وجود دارد.

ابزار و روش

جامعه آماری تحقیق حاضر را کلیه دانشجویان مقطع کاردانی و کارشناسی دانشگاه آزاد بوکان تشکیل می‌دهند، که تعداد آن‌ها بر اساس آخرین آمار ۱۵۰۰ نفر است. در این تحقیق برای برآورد حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده شد و ۲۴۲ دانشجو با روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای متناسب با حجم نمونه انتخاب گردید.

پس از تنظیم پرسشنامه، برای گردآوری داده‌ها به صورت پیمایشی و براساس مصاحبه‌ای و با استفاده از ابزار اندازه‌گیری پرسشنامه محقق ساخته اقدام شد که از نظر نوع سوالات بصورت بسته پاسخ طراحی گردیده است. برای تهیه سوالات پرسشنامه از تکنیک طیف لیکرت استفاده شد.

در این پژوهش برای تأمین اعتبار ابزار پژوهش از اعتبار صوری استفاده شده است. پایایی سوالات پرسشنامه براساس آزمون آلفای کرونباخ تعیین شد.

جدول (۲): پایایی متغیرهای تحقیق

ضریب پایایی	متغیرها
۰/۸۵	احساس امنیت اجتماعی
۰/۸۱	امنیت جانی
۰/۷۹	امنیت مالی
۰/۸۲	امنیت اخلاقی
۰/۸۶	مشارکت اجتماعی
۰/۸۷	نظم اجتماعی
۰/۷۷	روابط اجتماعی
۰/۷۴	کنترل اجتماعی
۰/۷۶	هویت اجتماعی

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها در این تحقیق از نرم افزار آماری SPSS استفاده شده است. در این پژوهش اطلاعات گردآوری شده در سه سطح توصیفی، تبیینی و تحلیل چند متغیری مورد تجزیه و تحلیل قرار

می‌گیرند. در توصیف داده‌ها از جداول یک بعدی و شاخص‌های پراکندگی و مرکزی به تناسب مقیاس متغیرها استفاده شده است. در سطح دوم نیز براساس فرضیه‌ها و متغیرهای تشکیل دهنده آن‌ها با استفاده از آمار استنباطی به ویژه جداول همبستگی و آزمون‌های آماری اطلاعات تبیین می‌شود. در تحلیل چند متغیری نیز برای تبیین میزان احساس امنیت اجتماعی دانشجویان از روی متغیرهای تحقیق از تحلیل رگرسیون چندگانه استفاده گردید.

یافته‌ها

جدول (۳): توزیع پراکندگی میزان احساس امنیت اجتماعی و ابعاد سه گانه آن در دانشجویان

تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	ضریب کجی	حداقل	حداکثر	
۲۴۲	۵۴/۳۸	۱۲/۸۰	۱/۱۱۵	۲۹/۴۴	۹۵	احساس امنیت اجتماعی
۲۴۲	۵۷/۹۸	۱۴/۹۸	۰/۳۲۸	۲۰	۹۵	امنیت جانی
۲۴۲	۵۴/۵۷	۱۷/۰۰۲	۰/۲۸۴	۱۲/۵۰	۱۰۰	مالی امنیت
۲۴۲	۵۰/۱۹	۱۷/۵۷	۰/۶۲۴	۵	۱۰۰	امنیت اخلاقی

جدول (۴): توزیع پراکندگی میزان متغیرهای مستقل تحقیق

تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	ضریب کجی	حداقل	حداکثر	
۲۴۲	۵۳/۶۴	۱۳/۴۰	-۰/۱۱۷	۱۰/۹۱	۹۳	مشارکت اجتماعی
۲۴۲	۶۰/۶۵	۱۸/۴۸	-۰/۰۳۱	۷/۱۴	۱۰۰	نظم اجتماعی
۲۴۲	۴۳/۲۷	۱۳/۹۸	۰/۹۰۲	۳/۵۷	۹۲	روابط اجتماعی
۲۴۲	۷۰/۰۲	۱۷/۴۲	-۰/۴۴۷	۰	۱۰۰	هویت اجتماعی
۲۴۲	۴۴/۹۹	۱۵/۳۲	۰/۴۵۳	۰	۹۲	کنترل اجتماعی

با توجه به این که مشارکت اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی (ابعاد سه گانه آن) در مقیاس فاصله‌ای هستند، برای سنجش رابطه بین آن‌ها از آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است. نتایج بدست آمده از آزمون بین دو متغیر فوق نشان می‌دهد که مقدار ضریب همبستگی $r=۰/۴۰۳$ با سطح معنی‌داری $p=۰/۰۰۰$ بدست آمده است و بین دو متغیر همبستگی مستقیم وجود دارد. همچنین مشارکت اجتماعی با هر یک از ابعاد احساس امنیت اجتماعی دارای همبستگی مستقیم معنی‌دار است.

جدول (۵): همبستگی بین مشارکت اجتماعی و احساس امنیت

اجتماعی (ابعاد سه گانه آن) در بین دانشجویان مورد مطالعه

مشارکت اجتماعی	متغیرها
$r=۰/۴۰۳$	احساس امنیت اجتماعی
$P=۰/۰۰۰$	
$n=۲۰۱$	
$r=۰/۳۰۷$	احساس امنیت جانی
$P=۰/۰۰۰$	
$n=۲۴۲$	

$r=0/273$	احساس امنیت مالی
$P=0/000$	
$n=242$	
$r=0/366$	احساس امنیت اخلاقی
$P=0/000$	
$n=242$	

باتوجه به این که نظم اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی (ابعاد سه‌گانه آن) در مقیاس فاصله‌ای هستند، برای سنجش رابطه بین آن‌ها از آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است. نتایج بدست آمده از آزمون بین دو متغیر فوق نشان می‌دهد که مقدار $r=0/284$ با سطح معنی‌داری $p=0/000$ بدست آمده است و بین دو متغیر همبستگی مستقیم و متوسط وجود دارد، یعنی با بالا رفتن میزان نظم اجتماعی بر میزان احساس امنیت اجتماعی دانشجویان افزوده می‌شود. همچنین نظم اجتماعی با هر یک از ابعاد احساس امنیت اجتماعی دارای همبستگی مستقیم معنی‌دار است.

جدول (۶): همبستگی نظم اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی (ابعاد سه‌گانه آن) در بین دانشجویان مورد مطالعه

متغیرها	نظم اجتماعی
احساس امنیت اجتماعی	$r=0/284$
	$P=0/000$
	$n=242$
احساس امنیت جانی	$r=0/227$
	$P=0/000$
	$n=242$
احساس امنیت مالی	$r=0/155$
	$P=0/000$
	$n=242$
احساس امنیت اخلاقی	$r=0/287$
	$P=0/000$
	$n=242$

با توجه به این که روابط اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی (ابعاد سه‌گانه آن) در مقیاس فاصله‌ای هستند، برای سنجش رابطه بین آن‌ها از آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است. مقدار $r=0/321$ با سطح معنی‌داری $p=0/000$ بدست آمده است و بین دو متغیر همبستگی مستقیم و متوسط وجود دارد، یعنی با بالا رفتن میزان نظم اجتماعی بر میزان احساس امنیت اجتماعی دانشجویان افزوده می‌شود. همچنین روابط اجتماعی با هر یک از ابعاد احساس امنیت اجتماعی دارای همبستگی مستقیم معنی‌دار است.

جدول (۷): همبستگی روابط اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی (ابعاد سه گانه آن) در بین دانشجویان مورد مطالعه

متغیرها	روابط اجتماعی
احساس امنیت اجتماعی	$r = ۰/۳۲۱$
	$P = ۰/۰۰۰$
	$n = ۲۴۲$
احساس امنیت جانی	$r = ۰/۲۱۸$
	$P = ۰/۰۰۱$
	$n = ۲۴۲$
احساس امنیت مالی	$r = ۰/۲۳۹$
	$P = ۰/۰۰۰$
	$n = ۲۴۲$
احساس امنیت اخلاقی	$r = ۰/۲۶۷$
	$P = ۰/۰۰۰$
	$n = ۲۴۲$

با توجه به این که هویت اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی (ابعاد سه گانه آن) هر دو در مقیاس فاصله‌ای هستند، برای سنجش رابطه بین آن‌ها از آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است. مقدار $r = ۰/۲۸۷$ با سطح معنی‌داری $p = ۰/۰۰۰$ بدست آمده است و بین دو متغیر همبستگی مستقیم و متوسط وجود دارد، یعنی با بالا رفتن میزان هویت اجتماعی بر میزان احساس امنیت اجتماعی دانشجویان افزوده می‌شود. هم‌چنین هویت اجتماعی با هر یک از ابعاد احساس امنیت اجتماعی دارای همبستگی مستقیم معنی‌دار است.

جدول (۸): همبستگی بین هویت اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در بین دانشجویان مورد مطالعه

متغیرها	هویت اجتماعی
احساس امنیت اجتماعی	$r = ۰/۲۸۷$
	$P = ۰/۰۰۰$
	$n = ۲۴۲$
احساس امنیت جانی	$r = ۰/۲۹۳$
	$P = ۰/۰۰۰$
	$n = ۲۴۲$
احساس امنیت مالی	$r = ۰/۲۰۶$
	$P = ۰/۰۰۱$
	$n = ۲۴۲$
احساس امنیت اخلاقی	$r = ۰/۲۱۰$
	$P = ۰/۰۰۱$
	$n = ۲۴۲$

کنترل اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی (ابعاد سه گانه آن) در مقیاس فاصله‌ای سنجیده شده‌اند، برای سنجش رابطه بین آن‌ها از آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. نتایج بدست آمده از آزمون

بین دو متغیر فوق نشان می‌دهد که مقدار $r=0/326$ با سطح معنی‌داری $p=0/000$ بدست آمده و بین دو متغیر همبستگی مستقیم و متوسط وجود دارد، یعنی با بالا رفتن میزان کنترل اجتماعی بر میزان احساس امنیت اجتماعی دانشجویان افزوده می‌شود. هم‌چنین کنترل اجتماعی با هر یک از ابعاد احساس امنیت اجتماعی دارای همبستگی مستقیم معنی‌دار است.

جدول (۹): همبستگی کنترل اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی (ابعاد سه‌گانه آن) در بین دانشجویان

متغیرها	کنترل اجتماعی
احساس امنیت اجتماعی	$r=0/326$ $P=0/000$ $n=242$
احساس امنیت جانی	$r=0/325$ $P=0/000$ $n=242$
احساس امنیت مالی	$r=0/202$ $P=0/002$ $n=242$
احساس امنیت اخلاقی	$r=0/238$ $P=0/000$ $n=242$

در این بخش از یافته‌های تحقیق، به تحلیل رگرسیونی چندگانه از داده‌ها و روابط بین متغیرها پرداخته شده است. هدف از این تحلیل مشخص کردن سهم و تأثیر متغیرهای تحقیق در تبیین و پیش‌بینی تغییرات متغیر ملاک می‌باشد. یعنی «رگرسیون چند متغیری» برای پیش‌بینی تغییرات متغیر ملاک بر اساس چند متغیر به ما کمک می‌کند و از این رو ما می‌توانیم رگرسیون چند متغیره را برای بدست آوردن میزان‌های درجه روابط میان یک متغیر Y با هر تعداد از متغیرهای پیش بین بکار ببریم. از این رو اگر کار اصلی علم را «تبیین» پدیده‌های طبیعی از طریق کشف و مطالعه روابط میان متغیرها بدانیم، در این صورت رگرسیون چند متغیری روش عمومی و اثربخش خواهد بود که ما را در رسیدن به این مقصود یاری می‌کند (کرلینجر و پدهاوزر، ۱۳۶۶). در پژوهش حاضر محقق با استفاده از رگرسیون چند متغیره، به تبیین واریانس متغیر ملاک از طریق برآورد سهم هر متغیر به منظور تبیین میزان احساس امنیت اجتماعی بر اساس متغیرهای پیش بین از رگرسیون چندگانه به روش گام به گام استفاده کرده است. نتایج تحلیل رگرسیونی عوامل تبیین کننده احساس امنیت اجتماعی در بین دانشجویان، نشان می‌دهد که از میان متغیرهای وارد شده در معادله، مجموعاً سه متغیر (مشارکت اجتماعی، کنترل اجتماعی و روابط اجتماعی) در مدل نهایی مانده‌اند که این دو متغیر ۲۱ درصد از واریانس متغیر ملاک را تبیین می‌کنند. نتایج تحلیل واریانس نیز نشان می‌دهد که رابطه بین متغیرهای پیش بین و ملاک ضمن این که معنی‌دار بوده، خطی نیز بوده است.

جدول (۱۰): ضریب همبستگی چندگانه برای تبیین میزان احساس امنیت اجتماعی

شکل	ضریب همبستگی چندگانه	ضریب تبیین	ضریب تبیین خالص	مقدار F	سطح معنی داری
۱	۰/۴۶۸	۰/۲۱۹	۰/۲۱۰	۲۲/۳۰۵	۰/۰۰۰

جدول (۱۱): ضرایب متغیرهای مستقل باقی مانده در شکل رگرسیونی به روش گام به گام

Sig	t	ضرایب استاندارد شده			رتب و ورود متغیرهای پیش بین در شکل
		Beta	Std.Error	B	
۰/۰۰۰	۸/۰۵۵		۳/۳۹۳	۲۷/۳۳	عدد ثابت
۰/۰۰۰	۴/۳۱۳	۰/۲۷۹	۰/۰۶۲	۰/۲۶۶	مشارکت اجتماعی
۰/۰۰۹	۲/۶۲۹	۰/۱۶۷	۰/۰۵۳	۰/۱۳۹	کنترل اجتماعی
۰/۰۱۰	۲/۵۹۷	۰/۱۶۴	۰/۰۵۸	۰/۱۵۰	روابط اجتماعی

در مجموع طبق اطلاعات جدول (۱۱) و با توجه به ضرایب بتاهای استاندارد نشده ملاحظه می شود که با عدد ثابت (α) برابر $۲۷/۳۳$ ، مشارکت اجتماعی با بتای $\beta=۰/۲۶۶$ ، کنترل اجتماعی با بتای $\beta=۰/۱۳۹$ و میزان روابط اجتماعی با بتای $\beta=۰/۱۵۰$ در تبیین میزان احساس امنیت اجتماعی سهم معنی داری دارند. در نهایت با حذف مقدار ثابت از طریق استاندارد کردن مقادیر متغیرهای پیش بین ملاحظه می شود که به ترتیب میزان مشارکت اجتماعی با بتای $\beta=۰/۲۷۹$ ، کنترل اجتماعی با بتای $\beta=۰/۱۶۷$ و میزان روابط اجتماعی با بتای $\beta=۰/۱۶۴$ بیشترین تأثیر مثبت را در پیش بینی احساس امنیت اجتماعی دانشجویان مورد مطالعه دارند.

بحث و نتیجه گیری

از آن جا که هدف تحقیق، تبیین احساس امنیت اجتماعی و عوامل اجتماعی مرتبط با آن مد نظر بوده است لذا در بخش نظری با استفاده از یک چارچوب نظری ترکیبی به بررسی ابعاد و عوامل مرتبط با امنیت اجتماعی دانشجویان پرداخته شد. در تحقیق حاضر، احساس امنیت به معنای فقدان هراس از این-که ارزش های انسانی مورد حمله قرار گیرند و به نبود هراس و بیم نسبت به حقوق و آزادی های مشروع تعریف گردید.

با توجه به این که در رابطه با احساس امنیت اجتماعی، یکی از متغیرهای تأثیرگذار، کنترل اجتماعی می باشد. از آن جا که در بررسی بین کنترل اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی دانشجویان رابطه معنی دار مشاهده شد، بنابراین تحقیق حاضر، پشتوانه و تأیید کننده تجربی نظریات باری بوزان و توماس هاینز می باشد که معتقدند افراد در اثر آگاهی و پی بردن به تهدیدات و منابع ناامنی خویش حاضر شدند بخشی از آزادی خود را برای دستیابی به سطوح بهتری از امنیت فدا کنند از این رو مردم، دولت ها را ایجاد کردند تا از آن ها در مقابل تهاجم خارجی و نیز صدمه به یکدیگر دفاع کنند و در نتیجه چنان امنیتی به وجود بیاورند که بتوانند رضایت مندانه زندگی کنند. همچنین براساس دیدگاه نظریه کنترل اجتماعی ترس از جرم

و احساس ناامنی پیامد از بین رفتن کنترل اجتماعی است که ساکنان یک شهر آن را ادراک می‌کنند. بر اساس این رویکرد نظری، احساس ناامنی زمانی کاهش می‌یابد که ساکنان احساس کنند همسایگان‌شان قابل اعتماد بوده، در ارزش‌های مشترکی سهیم‌اند، جرایم را گزارش می‌دهند و پلیس محل و مسئولان شهر پاسخگوی مطالبات ساکنان می‌باشند. نتایج تحقیق همسو با نظریات فوق می‌باشد.

ساروخانی و هاشم‌نژاد در بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی (مولفه‌های آن) و احساس امنیت اجتماعی در بین جوانان شهر ساری به این نتیجه رسیده است که بین مشارکت اجتماعی، روابط اجتماعی، انسجام اجتماعی با احساس امنیت اجتماعی رابطه معنی‌داری وجود دارد، که نتایج تحقیق حاضر نیز همسو با آن می‌باشد.

فولادی‌سپهر و نوروزی در بررسی احساس امنیت اجتماعی زنان ۲۹-۱۵ ساله شهر تهران و عوامل اجتماعی موثر بر آن به این نتیجه رسیده است که بین نظم اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی رابطه معنی‌دار وجود دارد، که با نتایج تحقیق حاضر همسو می‌باشد.

از آن‌جا که افزایش مشارکت اجتماعی در بین دانشجویان باعث افزایش احساس امنیت می‌شود، از این رو برای ارتقای مشارکت اجتماعی و به تبع آن افزایش احساس امنیت اجتماعی، مهندسين فرهنگی و برنامه‌ریزان اجتماعی با زمینه‌سازی برای افزایش مشارکت در بین جوانان در مناسبت‌های مذهبی، ملی و به صحنه کشیدن آنان برای کارهای جمعی و عمومی می‌توانند گام موثری در این زمینه بردارند.

طبق نتایج تحقیق، افزایش روابط اجتماعی در بین جوانان باعث افزایش احساس امنیت می‌شود و از این رو نهادهای آموزشی به ویژه دانشگاه‌ها با آموزش روابط سهل و آسان و رسانه‌های جمعی به خصوص صدا و سیما در مقام فرهنگ‌سازان جامعه با تولید و پخش برنامه‌های متنوع و برجسته ساختن مزایای این نوع روابط می‌توانند در جهت بسترسازی برای تقویت روابط اجتماعی در بین مردم گام موثری بردارند.

۱. تقویت زیرساخت‌های انسجام و نظم اجتماعی برای پیشگیری و مقابله با عوامل بروز گسست‌های هویتی، اجتماعی، فرهنگی و اعتقادی.

۲. تقویت هویت اجتماعی و مقدم داشتن مصالح جمعی بر منافع فردی و احترام گذاشتن به شخصیت انسانی در متولیان توسعه امنیت اجتماعی مبتنی بر حفظ روح دیانت و عزت‌مندی و اقتدار در تعامل با مردم.

۳. انجام مطالعات تطبیقی و مقایسه میزان احساس امنیت اجتماعی جوانان در مقایسه شهر و روستا.

۴. موضوعات مشابه با تحقیق حاضر به صورت کیفی و با شیوه‌هایی غیر از پیمایش مورد بررسی

قرار گیرد.

منابع

- آرون، ر. (۱۳۸۲). **مراحل اساسی سیر اندیشه در جامعه‌شناسی**. ترجمه: ب، پرهام. تهران: انتشارات علمی و فرهنگی. چاپ ششم.
- ابراهیمی، ن. (۱۳۸۶). تأملی بر مبانی و فرهنگ مکتب کپنهاگ. **فصلنامه سیاست خارجی**. سال ۲۱، شماره ۲.
- بیرو، آ. (۱۳۷۰). **فرهنگ علوم اجتماعی**. ترجمه: ب، ساروخانی. چاپ دوم، چاپ مؤسسه کیهان.
- بودون، ر؛ و دیگری. (۱۳۸۵). **فرهنگ انتقادی جامعه‌شناسی**. ترجمه: ع، نیک‌گوهر. تهران: انتشارات فرهنگ معاصر. چاپ اول.
- بوزان، ب. (۱۳۸۹). **مردم، دولت‌ها، هراس**. تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- ربانی، ج. (۱۳۸۱). **هویت ملی**. تهران: انتشارات انجمن اولیاء و مربیان.
- رجبی‌پور، م. (۱۳۸۴). درآمدی بر عوامل مؤثر بر احساس امنیت، کنکاشی بر جنبه‌های مختلف امنیت عمومی و پلیس. **مجموعه مقالات معاونت پژوهشی دانشگاه علوم انتظامی**.
- ریترز، ج. (۱۳۸۳). **نظریه‌های جامعه‌شناسی در دوران معاصر**. ترجمه: م، ثلاثی. تهران: انتشارات علمی. چاپ هشتم.
- ساروخانی، ب؛ و دیگری. (۱۳۸۵). امنیت اجتماعی خانواده و محل سکونت. تهران: **فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی**. سال ششم، شماره ۲۲.
- سرلک‌زایی، ش. (۱۳۸۵). مناسبات آزادی و امنیت از دیدگاه امام خمینی. **مجله علوم سیاسی**. سال نهم، شماره ۳۴، صص ۱۲۹-۱۴۲.
- سروستانی، ص. (۱۳۸۲). بهنجار نظم و نابهنجار رفتار. **فصلنامه دانش انتظامی**. شماره ۱.
- شایان‌مهر، ع. (۱۳۷۷). **دایره‌المعارف تطبیقی علوم اجتماعی (کتاب اول)**. تهران: نشر کیهان.
- شعبانی، ر. (۱۳۸۵). **ایرانیان و هویت ملی**. تهران: انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.
- کلاهیجان، م. (۱۳۸۴). **راهکارهای تحقق امنیت اجتماعی**. مجموعه مقالات همایش امنیت اجتماعی. تهران: معاونت اجتماعی نیروی انتظامی.
- کرامتی، م. (۱۳۸۵). بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی در بین شهروندان مراکز استان‌های کشور. **فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی**. معاونت اجتماعی و ارشاد ناجا، شماره ششم و هفتم.
- کوزر، ل. (۱۳۸۳). **زندگی و اندیشه بزرگان جامعه‌شناسی**. ترجمه: م، ثلاثی. تهران: انتشارات علمی. چاپ یازدهم.
- گیدنز، آ. (۱۳۷۷). **پیامدهای مدرنیته**. ترجمه: م، ثلاثی. تهران: نشر مرکز.
- ماندل، ر. (۱۳۷۹). **چهره متغیر امنیت ملی**. تهران: انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- محسنی‌تبریزی، ع. (۱۳۸۳). **وندالیسم**. تهران: انتشارات آن.
- ناجا. (۱۳۸۳). **بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی در بین حاشیه‌نشینان تهران بزرگ به تفکیک مناطق**. تهران: معاونت اجتماعی ارشاد.
- نبوی، ع؛ و دیگران. (۱۳۸۸). بررسی عوامل اجتماعی و اقتصادی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی. **جامعه‌شناسی کاربردی**. سال بیست و یکم، شماره پیاپی ۴۰، شماره چهارم، صص ۹۶-۷۳.
- نصری، ق. (۱۳۷۸). **معنا و ارکان جامعه‌شناسی امنیت**. تهران: مؤسسه مطالعات راهبردی.
- نوروزی، ف؛ و دیگری. (۱۳۸۸). بررسی احساس امنیت اجتماعی زنان ۲۹-۱۵ ساله شهرستان تهران و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن. **فصلنامه راهبرد**، سال هجدهم، شماره ۵۳، صص ۱۵۹-۱۲۹.
- نویدینا، م. (۱۳۸۲). درآمدی بر امنیت اجتماعی. **فصلنامه مطالعات راهبردی**. سال ششم، شماره ۱۹، صص ۷۰-۵۳.
- نویدینا، م. (۱۳۸۲). گزارش پژوهش امنیت اجتماعی. **پژوهشکده مطالعات راهبردی**.
- نویدینا، م. (۱۳۸۸). **امنیت اجتماعی**. تهران: انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- Buzan, B. (2000). **Security studies: Beyond strategy**.
- Field. (2003) **Social capital poutledge**.
- Mitar, Miran. (1996). **Assessment of societal security in recent past and today**. college of police and security studies Slovenia. PP: 51-63.
- Watson, Scott. (2005). **A gents in search of a Actor: societal security for the Palestinians and Turkish kurd**. New York: Columbia university press.